

Metinlerin temalara uygunluğu bakımından Türkçe ders kitapları üzerine bir inceleme¹

A study on Turkish textbooks in terms of the appropriateness of texts to themes

Özlem Kurtoglu Zorlu

Dr. Öğr. Üyesi., Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye, ozlemkurtoglu@mersin.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1853-9843>

Makale Bilgisi	Öz
<i>Araştırma Makalesi</i> <i>Gönderilme: 20 Eylül 2020</i> <i>Düzeltilme: 5 Aralık 2020</i> <i>Kabul: 15 Aralık 2020</i> Anahtar kelimeler: <i>Türkçe ders kitapları,</i> <i>Metin,</i> <i>Tema</i>	<i>Bu çalışmanın amacı, 2016-2017 öğretim yılında okutulan tüm ilkökul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, buldukları temaya uygunluğunu incelemektir. Çalışmanın önemi, metin ve tema uyumunu ele alan en geniş kapsamlı çalışma olmasıdır. Hem nitel, hem nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada öncelikle doküman analizi yöntemiyle temaya uygun olmayan metinler belirlenmiş ve uygunsuzluğun nedenleri açıklanmıştır. Daha sonra, kitaplardaki temalar, içerdikleri metinlerin uygunluk oranları bakımından incelenmiştir. Elde edilen bulgular, toplam metin sayısına göre az sayıda da olsa, tema ile kısmen uyumlu ve tamamen uyumsuz metinlerin bu kitaplarda yer aldığını göstermektedir.</i>
Article Info	Abstract
<i>Research Article</i> <i>Received: 20 September 2020</i> <i>Revised: 5 December 2020</i> <i>Accepted: 15 December 2020</i> Keywords: <i>Turkish textbooks,</i> <i>Text,</i> <i>Theme</i>	<i>The aim of this study is to analyze the appropriateness of texts to themes in primary and secondary school Turkish textbooks used in 2016-2017 school year. This study is significant because its scope is the widest among other studies on text and theme appropriateness. In this study, in which both qualitative and quantitative research methods are used, firstly, the texts that are not appropriate to the theme are determined by the document analysis method and the reasons for the inappropriateness are explained. Then, the themes in the books are examined in terms of the appropriateness rates of the texts they contain. The findings indicate that most of the texts are appropriate but there are also some texts that are partially appropriate or completely inappropriate.</i>

1. Giriş

Türkçe öğretiminde tematik yaklaşım 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-5. Sınıflar) ve 2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6,7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında esas alınmış, bu yaklaşıma göre her sınıf için zorunlu ve seçmeli temalar belirlenmiş, bu temalara uygun olan metinlerin ders kitaplarında yer alması amaçlanmıştır. Sonraki yıllarda hazırlanan öğretim programları ve ders kitaplarında da tematik yaklaşım benimsenmiştir ve halen kullanılmaktadır. Tema, konu ve ünite kavramları genellikle birbiriyle karıştırılmaktadır. Tematik yaklaşımın esas alınmasından önce ders kitaplarında üniteler yer almaktaydı. Tematik yaklaşımda ise ünitelerin yerini “daha kapsamlı öğrenme alanlarını içeren temalar” almıştır (Danacı, 2011: 29). Zorunlu ve seçmeli temalar belirlenmiş; bu temalar ayrıca alt temalara ayrılmış ve metinlerin temalara ve farklı alt temalara uygun olacak şekilde seçilmesi hedeflenmiştir. TDK Güncel Türkçe Sözlükte konu “konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje” olarak tanımlanırken tema “asıl konu, temel motif, ana konu” olarak tanımlanmaktadır (TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>). Üründü (2011:5) temayı bir “ana fikir içinde öne çıkan kavram” olarak tanımlar. “Tema, ders kitaplarına alınacak metinlerin ana konusunu ifade

¹ Bu çalışma, 8-10 Eylül 2017 tarihlerinde Ankara’da düzenlenen 4. Uluslararası Sosyal Bilimler & Eğitim Araştırmaları Konferansında sunulan “The appropriateness of texts to themes in Turkish textbooks” başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

etmektedir. Tema merkezli dil eğitiminde öğretmen ve öğrenciler belli bir konu veya metin üzerine çalışmaktansa birkaç konuyu veya metni içinde barındıran bir tema çerçevesinde çalışırlar” (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 42). Alt tema ise metnin kendi teması anlamındadır ve alt temalar bir üst kavram olan ana temaya bağlıdır (Üründü, 2011:6).

Aynı temada yer alan metinlerin art arda işlenmesi yoluyla öğrencilerin işlenen konuya dair bilgilerini yapılandırılmalarına yardımcı olunabileceğini öne süren Coşkun ve Taş (2008:71), tematik yaklaşımın esas alınmasının, metin seçimine de etkisi olduğunu savunmaktadır. Arhan ve Gültekin (2013) de, tematik yaklaşımın metin seçimine etkileri olduğunu dile getirmiş ve karşılaşılan bazı olumsuzlukları ele almışlardır. Buna göre, bazı alt temalar, bulunduğu temanın dışında başka temalar için de alt tema olabilecek niteliktedir. Örnek olarak “Okuma sevgisi” hem “Okuma Kültürü” hem de “Sevgi” temalarının alt teması olabilir. Ya da “Çevremiz”, hem “Zaman ve Mekan”, hem “Toplum Hayatı”, hem de “Doğa ve Evren” temalarıyla ilgilidir. Çeçen ve Çiftçi (2011:451-456) de, 7. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin buldukları temayı ya da alt temayı yansıtmakta yetersiz kaldığını, bunun nedeninin programdaki tema-alt tema ilişkisi olduğunu ifade etmiştir. Metinlerin, buldukları tema ile uygunluğuna değinilen az sayıda çalışma vardır. Bu çalışmalardan bazılarında incelenen metinlerin buldukları temaya uygun olduğu, bazılarında ise uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu farklılığın nedeni, incelenen kitapların farklı tarihlerde basılmış, farklı sınıf düzeylerine veya farklı yayınevlerine ait kitaplar olmasıdır.

2007-2008 öğretim yılında okutulan 6. ve 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki düzyazı metinlerini inceleyen Uludoğan (2008) bu metinlerin içinde yer aldıkları temaya ve alt temalara uygun olduğunu ifade etmiştir. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarını inceleyen Batur (2010:210), tüm metinlerin temalara uygun olduğunu belirtmiş ancak bu metinlerin “temaların gölgesinde kalarak anlatım yoğunluğu ve dil zenginliğini vermede yetersiz” kaldığını, edebi zevk vermekten uzak ve yaşamdan kopuk olduğunu ifade etmiştir. Aşıkcan (2012) öğretmen görüşlerine dayanarak Türkçe ders kitaplarını değerlendirdiği çalışmada 1. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çoğunun temalara uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır. 2012-2013 öğretim yılında okutulan 3. Sınıf Türkçe ders kitabını inceleyen Alkış Küçükaydın (2013:195), metinlerin genellikle temalara uygun olduğunu ve temaların farklı boyutlarını içerdiğini ancak Atatürk temasındaki metinlerin, temanın farklı boyutlarını yansıtmaya açısından yetersiz kaldığını ifade etmiştir.

Üründü (2011) 6-8. sınıf Türkçe ders kitaplarını tema tasarımları, temaların dağılımları, temaların alt temalarla uyumluluğu ve metin türleri açısından incelemiştir. Bu çalışmada, Türkçe Öğretim Programında yer alan bazı temaların 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunmadığı, kitaplarda yer alan bazı temaların ise üst sınıflarda tekrar ettiği, tekrar eden temaların alt temalarının da aynı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu kitaplarda, belirlenen temaya uygun olmayan bazı metinlerin bulunduğu ve aynı metnin, farklı yayınevlerine ait kitaplarda farklı temalar altında yer aldığı da saptanmıştır. Gündoğdu (2011) ise İlköğretim 8. sınıf Türkçe öğretmen kılavuz kitabında yer alan dinleme metinlerinde metin ve tema uyumunun ne düzeyde olduğunu araştırmış ve incelediği 7 metinden sadece 2’sinin tema ile yüksek derecede uyumlu olduğunu, 2’sinin kısmen uyumlu olduğunu, 3’ünün uyumsuz olduğunu ortaya koymuştur.

1981, 2015 ve 2018 Türkçe Öğretim Programlarına göre hazırlanan 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarını inceleyen Pastutmaz (2019), bu kitaplarda bazı temalar ile alt temaların uygun olmadığını tespit etmiş; ayrıca bazı metinlerin konusu ile içinde bulunduğu temanın birbirine uymadığına dikkati çekmiştir. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programına göre hazırlanan, 2018-2019 öğretim yılında okutulan 6. ve 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarını tema ve metin türü açısından inceleyen Civan (2019:102) da, bazı metinlerin içinde bulunduğu temalara uygun olmadığını tespit etmiştir ve temalara uygun olmayan metinlerin oranının ¼ olduğunu ifade etmiştir. Bu durum, metin ve tema uyumu açısından uygun olmayan metinlerin son yıllarda da kitaplarda yer aldığını göstermekte ve sorunun devam etmekte olduğuna işaret etmektedir.

Alanyazındaki çalışmalar, (yalnızca 1. sınıf, yalnızca 3. sınıf ya da 6-8. sınıf gibi) belirli sınıf düzeyleri ile sınırlandırılmış çalışmalar olduğundan bütüncül bir yaklaşımla daha kapsamlı bir incelemeye ihtiyaç vardır. Bu çalışmanın amacı, 2016-2017 öğretim yılında okutulan tüm ilkököl ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, buldukları temaya uygunluğunu incelemektir. Çalışmanın önemi, metin ve tema uygunluğunu ele alan bütüncül ve geniş kapsamlı bir çalışma olmasıdır.

2. Yöntem

Hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinin uygulandığı bu çalışmada, 2016-2017 öğretim yılında okutulan tüm ilkököl ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki tüm metinler incelenmiştir. Bu kitaplarda toplam 25 tema ve 315 metin bulunmaktadır. Öncelikle doküman analizi yöntemiyle temaya uygunluk bakımından incelenen bu metinler, “uygun”, “kısmen uygun”, “uygun değil” biçiminde işaretlenmiş ve temaya uygun olmayan metinlerin

uygunsuzluk nedenleri açıklanmıştır. Daha sonra temalar, içerdikleri metinlerin uygunluk oranları bakımından incelenmiştir.

Bu çalışmada 2015 Türkçe dersi öğretim programına göre hazırlanmış olan ve 2016-2017 öğretim yılında okutulan Türkçe ders kitapları ele alınmıştır. Ancak ele alınan metinlerin uzunluğu nedeniyle burada kısaca örnekleme mümkün olmadığından, bu bölümde yalnızca metinler üzerinde nasıl bir inceleme yapıldığını en kısa metinlerden yararlanarak örneklendirmek için, 2009 yılında basılmış ders kitaplarında bulunan, 2005 İlköğretim Türkçe dersi öğretim programına göre hazırlanmış iki metin sunulmaktadır. Bu iki metin de *Hayal Gücü* temasının altında bulunmaktadır. 2005 Türkçe öğretim programında *Hayal Gücü* temasının içerik örnekleri düşler, rüyalar, kurgular, tasarımlar, uzaya yolculuk ve gökkuşağı olarak belirtilmiştir. “Gökkuşağı” içeriğinin “Hayal Gücü” teması altında yer alması, gökkuşağının hayal gücü ile ilişkilendirilerek anlatılması gerektiğini ifade etmektedir.

Örnek (1), MEB yayınları 1. Sınıf Türkçe ders kitabından (Erol, A. ve diğ. 2009:16) alınmıştır. Bu şiirde “Uçabilsem keşke / Çıksam göklere / Kaysam gökkuşağının üzerinden” dizelerinde gerçek hayatta yapılamayacak, hayallerde yapılabilecek eylemlerden söz edilmektedir ve bu yönüyle şiir, *Hayal Gücü* temasına uygundur.

- (1) GÖKKUŞAĞI
 Yedi renklidir gökkuşağı,
 Işıl ışıl, cıvıl cıvıl.
 Sarı, turuncu, kırmızı,
 Mavi, lacivert, mor, yeşil...
 Hepsi de sevdiğim renklerden,
 Güzel renkli gökkuşağım.
 Uçabilsem keşke,
 Çıksam göklere,
 Kaysam gökkuşağının üzerinden,
 Işıl ışıl, cıvıl cıvıl renklerden,
 Yedi renkli gökkuşağım.

Örnek (2) ise Selt yayınları 1. Sınıf Türkçe ders kitabından (Şahbaz Dağlıoğlu ve Çağlaroğlu, 2009:64-65) alınmıştır. Bu metinde gökkuşağının nasıl oluştuğu bilimsel olarak anlatılmaktadır. Metin, *Hayal Gücü* teması altında yer almasına rağmen, metinde hayal gücü ile ilgili hiçbir şey yoktur. Bu nedenle bulunduğu temaya uygun değildir.

- (2) GÖKKUŞAĞI

Gökkuşağı, gökyüzünde yağmurlu günlerde görünür. Güneş ışınları, henüz yere düşmemiş yağmur damlalarına çarpar. Böylece gökkuşağı ortaya çıkar. Gökkuşağı, gökyüzüne kurulmuş bir köprüye benzer. Değişik renkteki çizgilerden oluşur. Bu renkler; kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, açık mavi, koyu mavi ve mordur. Yalnızca renklerden oluştuğu için gökkuşağına dokunamayız. Gökkuşağına "Ebem kuşağı" da denir. Bazen şelâle ve çağlayanların üzerinde de görebiliriz.

Bu çalışmada, 2016-2017 öğretim yılında okutulan tüm ilkököl ve ortaoköl Türkçe ders kitaplarındaki metinler, buldukları temaya uygun olup olmadıkları yönünden yukarıda örneklenen yöntemle incelenmiş, “uygun”, “kısmen uygun” ve “uygun değil” olarak işaretlenmiştir.

3. Bulgular ve yorum

Sağlık ve Çevre, Dünya ve Çevre, Doğa ve Evren, Dünyamız ve Uzay, Atatürk, Atatürk ve Milli Mücadele, Milli Kültürümüz, Güzel Ülkem Türkiye, İletişim, Masallar, Hayal Gücü, Okuma Kültürü, Zaman ve Mekan, Üretim, Tüketim ve Verimlilik ve Kişisel Gelişim temalarında yer alan tüm metinler buldukları temaya uygundur (Tablo 1). Tablo 1’de yer alan metinler, yalnızca metin-tema uyumu açısından incelendiğinde uygun bulunmuştur ama bu, diğer yönlerden de uygun oldukları anlamına gelmemektedir. Bazı metinler, farklı yayınevlerine ait ders kitaplarında, farklı sınıflarda yer almaktadır. Örnek olarak, *Üretim, Tüketim ve Verimlilik* temasında yer alan “Tutumluluk ve Para Biriktirme” başlıklı metin, hem 2. sınıf ders kitabında, hem de 3. sınıf ders kitabında bulunmaktadır. Bu metnin hangi sınıf düzeyine uygun olduğu konusunda bir tutarsızlık göze çarpmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin, aynı metni her iki sınıfta da görmeleri, gereksiz bir tekrar olacaktır.

Tablo 1. Tüm metinlerin uygun olduğu temalar

Temalar	Sınıflar ve Yayınları	Metinler
Sağlık ve Çevre	2 Doku	Sağlıklı Yaşamak, Kelebek, Çevreci Çöp Bidonu ve Tırmık, Kutlama Kartı, Ben Bir Gürge Dalıyım
	2 Kartopu	Ece'nin Sevinci, Çevremiz, Sağlık, Temizlik, Kar Tanesi
	4 Özgün	Gümüş Tüylü Martı, Bin Elli Yaşındaki Ağaç, Tüy Can, Hastane, Minik Bir Kutucuk: Tohum
Dünya ve Çevre	5 MEB	Balık Adamlar, Çöpler ve Geri Dönüşüm, Parbat Dağının Esrari, Ağaçlarımızı Takdim Ederim
Doğa ve Evren	6 Dörtel	Yer Çekimsiz Yaşam, Kırkikindiler, Özür, Doğayı Ağlatmayın, Kışla İlkyaz
	6 MEB	Boş Arsa, Kınalı Keklik, Orman Küstü Bize, Hayvan Olimpiyatları, Yıldızlar, Evren ve Galileo (Galile)
	7 MEB	Sular, Son Kuşlar, Kutup Yıldızı, Ormanda, Yeşil Gözlü Kardan Adam
Dünyamız ve Uzay	2 Doku	Güneş'in Aynası Ay, Astronot Olmak İstiyorum, Sonbahar, Güneş, Gökyüzü
Atatürk	2 Doku	Atatürk'ün Hayatı, Cumhuriyet, Atatürk ve Çocuk, Büyük Gazi ve Cumhuriyetin İlanı, Vatan Kurtarmaktan Dönen Mustafa Kemal
	3 Kartopu	Atatürk'ün Hayatı, Burada Bir İğde Ağacı Vardı, Ne Oldu? 29 Ekim, Cumhuriyetin İlanı, Atatürk ve Cemil
	4 Özgün	Gazi'yi Karşladım, Atatürk'ün Hayatında Çeşitli Yönler, Atatürk, Babaevinde 15 ve 16 Mayıs, Atatürk Gülümsedi
	6 Dörtel	Mustafa Kemal Atatürk, Atatürk'ten Son Mektup, Atatürk'ten Anılar, Atatürk ve Tarih, Atamız Atatürk, Atatürk
	6 MEB	Mustafa Kemal Atatürk, Atatürk'ün Fikir Dünyası, Atatürk'ten Anılar, 100. Yıl Atatürk Marşı, Anadolu'nun Sesi
	7 MEB	Unutulmayan Hafta, Atatürk ve Türk Dili, Atatürk ve Türk Tiyatrosu, Atatürk'ün Okuttuğu Mustafa, Mustafa Kemal'i Düşünüyorum
	8 Dikey	Onuncu Yıl Nutku, Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda, Atatürk ve Milli Eğitim, Kuvayi Milliye Destanı'ndan, Sanatkarın Eli Öpülür
	8 MEB	İşte Onun Evrensellik Anlayışı, Onuncu Yıl Nutku, Atatürk ve Bilim, Atatürk'te Millet Sevgisi, Gazi
Atatürk ve Milli Mücadele	1 MEB	Atatürk'ü Anma Günü, 23 Nisan, Katip Murat, Atatürk'ün Kitap Okumaya Verdiği Önem
	5 MEB	Atatürk'ün Kütüphanesi ve Okuma Aşkı, İstiklal Marşı, Bayram Toplantısı, O Geliyor, Tren Rayları
Milli Kültürümüz	5 MEB	Anadolu, Komşuluk, Ben Bir Küçük Kilimim, Nasreddin Hoca, Atasözü Sevgisi
	6 Dörtel	Gelir Nevruz Bayramı, Rumeli Hisarı'nda Bir Sığır Derisi Toprak, Sahnede Canlanan Oyuncak: Kukla, Çanakkale İçinde, Yaşar Doğu
	7 MEB	Miras Keçe, Oğuz Destanı, Mehmet Akif Ersoy, Tatlı Bir Gelenek Lokum, Bol Deyimli Bir Yazı
	8 Dikey	Neşet Ertaş, Hoca Bakkal, Türküler Dolusu, Ninni, Mani, Tekerleme Örnekleri, Anadolu'da Kilim Demek
	8 MEB	Türküler Dolusu, Evliya Çelebi, Orta Oyunu, Yunus Emre, Bağlamacıya
Güzel Ülkem Türkiye	2 Doku	Safranbolu, Türkiye'm, Kömürün Öyküsü, Dağlar, Müzeler
	4 Özgün	Anadolu Üstüne, Ülkem'in Renkli Haritası, Vatan, Adana ve Çukurova, Gezgin Kaplumbağa Denizli'de
İletişim	7 MEB	Tatlı Dil, Öyle Denmez, Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür, Yolcu Konmaz Oteli, Oya
Masallar	3 Kartopu	Kurbağa Prens, Masallarla Büyüyen Çocuk, Masal Penceresinden, Pinokyo, Uyuyan Güzel
Hayal Gücü	4 Özgün	Hayalden Bilime, Dünyalı Yaratıklar, Düş Martısının Şiiri, Yemelik Masallar, Rüya Sana Neler Anlatıyor?
Okuma Kültürü	6 Dörtel	Kitaba Hürmet, Kütüphanelerden Geçer, En İyi Arkadaş, Okumak, Kitaplarım
	6 MEB	Kütüphane, Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması, Canım Kitap Kitap, Vitrindeki Masal Kitabı
	8 MEB	Kitaplarla Kurulan Dostluk, Okuma Serüvenim Nasıl Başladı? Sarı Traktör, Okumak, Sözlükle Muhabbet

Zaman ve Mekan	6 MEB	Anadolu'da Bahar, Bayram Yeri, Hoşgörüler Diyarı Mardin, İnsanı Selçuklu Devrine Götüren Şehir: Kayseri, Atasözü ve Deyimlerde Kalan Mahalleler
	8 Dikey	İğde Çiçeği Kokan Sabahlar, Gar, Çocukluğum, Antalya Evleri, İstanbul
	8 MEB	Güney İlleri, Bir Göl Nasıl Bingöl Oldu? Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek, Türk Evinde Türk Dili, Türk Dilinde Türk Evi, Dağın Şiiri
Üretim, Tüketim ve Verimlilik	2 Doku	Kağıt ve Kağıt Yapımı, Ekmek, Mutsuzluğun Çaresi, Tembel Çiftçiler, Tutumluluk ve Para Biriktirme
	3 Kartopu	Yol Ayrımı, Çiftçi, Yerli Malı, Mutfaktakiler, Tutumluluk ve Para Biriktirme
	4 Özgün	Ayakkabının Öyküsü, Pazar Yeri, Şemsiye, Kağıtlar Ülkesinde, Değirmenci
Kişisel Gelişim	8 MEB	Empati ile Yaşamak, Karanfiller ve Domates Suyu, Martı, Hellen Keller, Adam Olmak

Tablo 2. Sağlık, Spor ve Oyun temasındaki metinlerin uygunluk durumu

Sınıflar ve Yayınları	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
1 MEB	Tavşan ile Kaplumbağa, Saklambaç Oyunu, Dişlerimiz, Yıkanmayı Sevmeven Mumu, Oyuncu Bulut		
2 Doku	Anadolu'nun Cirit Oyunları, Hepimizin Oyuncakları, Oyun Alanı, Uçurtmalar, Rengarenk Topacım		
3 Kartopu	Sporcu, Oyuncakçı Dede, Spor Deyince, Spor, Yeşil Bisiklet		
4 Özgün	Bebek, Rüzgarı Yakalayın, Penaltı Atılırken, Oyun ve Arkadaşlık, Olimpiyat Oyunları		
5 MEB	Oyun Tasarımı, Spor, Babaannemin Soğanları		Patates

Tablo 2'de görüldüğü gibi, Sağlık, Spor ve Oyun temasında incelenen 24 metinden biri “uygun değil” olarak işaretlenmiştir. Temaya uygun bulunmayan “Patates” başlıklı metinde patatesin şeklinden, ressamların tablolarında bulunmayışından, yemeklere katılan bir şey olup tek başına pek fazla kullanılmadığından dolayı kişisiz bulunduğundan söz edilmektedir. Metinde patatesin sağlıklılığıyla ilgili kurulamamıştır.

Tablo 3. Vatandaşlık Bilinci temasındaki metinlerin uygunluk durumu

Sınıflar ve Yayınları	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
1 MEB	Toplum İçinde Yaşamak		Ağustos Böceği ile Karınca, Televizyondaki Reklamcı Amca, Balıkçı Osman
5 MEB	Memleket İsterim, Tüketicinin Bilinç Gücü	Ödevsiz Gezegen	Padişahın Kulakçibaşısı, Dük Oldu Hödük

Vatandaşlık Bilinci teması, metin-tema uyumu konusunda oldukça problemlidir (Tablo 3). Kitaplarda bulunan 9 metinden sadece 3'ü uygundur. “Ağustos Böceği ile Karınca” metninde sorumluluk, görev bilinci, çalışma, üretme metinde geçmektedir ama bunlar vatandaşlık bilinciyle ilişkilendirilmemiştir. 2015 Türkçe Öğretim Programında Vatandaşlık Bilinci temasının konu örnekleri arasında “paylaşma” olmasına rağmen, bu metinde “paylaşmama” durumu vardır. Karınca, ağustos böceğiyle yiyeceğini paylaşmaz. “Televizyondaki Reklamcı Amca” metni tutumluluk ve gereksiz tüketimden kaçınma ile ilgilidir. Tüketici bilinci ile ilgilidir ama vatandaşlıkla ilişkisi kurulmamıştır. “Balıkçı Osman” metninde ise denizden hurda çıkarıp satan bir balıkçı anlatılmaktadır. Bu metinde örneklenen davranışın da vatandaşlık bilinci ile ilişkisi kurulmamıştır. Tüm bu metinler, Üretim, Tüketim ve Verimlilik temasına daha uygundur. “Padişahın Kulakçibaşısı” da uygun olmayan metinler arasındadır. “Dük Oldu Hödük” metninde ise hayvan sevgisi ve sorumluluğu üzerinde durulmaktadır ve bunların da vatandaşlıkla ilişkisi açıklanmamıştır.

Tablo 4'te görüldüğü gibi, Bilim ve Teknoloji temasındaki “Nil Soru Soruyor” metni kısmen uygun bulunmuştur. Metinde merak konusu ele alınmış ama bunun bilim ve teknolojiye ilerlemenin gereği olduğu anlatılmamıştır. Temaya uygun olmayan bir başka metin ise “Benim de Uçaklarım Var” şiiridir. Bu şiirde sözü edilen uçak, bir çocuğun kağıttan yaptığı uçaktır; bir buluş değildir. “Nasıl Yaparım?” metninde de bir çocuğun elindeki sopalarla bir oyuncak sal yapması anlatılmaktadır. Bilimle ve teknolojiyle ilişkisi kurulamamıştır.

Tablo 4. *Bilim ve Teknoloji* temasındaki metinlerin uygunluk durumu

Sınıflar ve Yayınevleri	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
1 MEB	Ay'da, Bilgisayar Sevgisayar	Nil Soru Soruyor	Benim de Uçaklarım Var, Nasıl Yaparım?
5 MEB	İlim Kendin Bilmektir, Yelkovan Kuşlarının Efsanesi, Perseid Göktaşı Yağmuru, Bu Robotların Esin Kaynağı Hayvanlar		

Tablo 5. *Birey ve Toplum, Toplum Hayatı, Sanat ve Toplum* temalarındaki metinlerin uygunluk durumu

Temalar	Sınıflar ve Yayınevleri	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
Birey ve Toplum	2 Doku	Öğretmenim, Misafir Ağrlamak ve Uğurlamak, Trafik	Okul	Üç Balık
	3 Kartopu	Sami Öğretmen, Trafik Kuralları, Barışı Getiren Güvercin, Görgü		Benim Güzel Okulum
	4 Özgün	Geçmişten Günümüze Evler, Şenlikli Bir Akşam Yemeği, Karışık Hesap, Hayal Çocuk, Barış Amca		
Toplum Hayatı	7 MEB	Odcu Haftası Şenlikleri, Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir, Yalnız Kalmak	Osmanlı Dürüstlüğü, Bir Şekerli Bir İspanaklı	
	8 Dikey	Dirse Han Oğlu Bohaç Han Boyu, Misafirliklerimiz, Burçak Tarlası	Gelin Kayası, Hidrellez Bayramı	
	8 MEB	Ergenekon Destanı, Misafirliklerimiz, İmece, Tasmalı Güvercin, Seyfi Baba		
Sanat ve Toplum	5 MEB	Sanatın En Kırılgan Hali, Sahibini Arayan Keman, Sinema Düşlerimizi Gerçekleştiriyor	Alfabe'den Kaçan Harflerin Macerası	Osman Cemal Bey'in Nar Hakkı

Tablo 5'te *Birey ve Toplum, Toplum Hayatı, Sanat ve Toplum* temalarındaki metinlerin uygunluk durumu yer almaktadır. Okul, her ne kadar bireylerin kültürlendiği, sosyalleştiği bir kurum olsa da 3. sınıf ders kitabındaki "Benim Güzel Okulum" metninin toplumsal yaşamla ya da bireyle ilgili bir iletisi yoktur. "Üç Balık" metninin de iletisi net değildir.

Tablo 6. *Sevgi ve Duygular* temalarındaki metinlerin uygunluk durumu

Temalar	Sınıflar ve Yayınevleri	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
Sevgi	3 Kartopu	Sarmaşık Gülü, Arkadaşlarım, Anneciğim Seninle, Atatürk Çocukları Severdi		Altı Kitap
	6 Dörtel	Eskici, Türkiye, İnsanlar Kardeşim, Yeryüzünün İlk ve Tek Mucize Ailesi, Bayrak ve Cumhuriyet		
	6 MEB	Soylu Bilgi Ağacı, Eskici, Anadolu, Bayrak, Forsa		
Duygular	8 Dikey	Yurdum, Eskici, Bayrak, Oğlumuz	Ağaç Sevgisi	
	6 Dörtel	Robenson, Forsa, Bir Hilal Uğruna, Kız Kardeşim, Uçun Kuşlar		
	6 MEB	Meşe ile Saz, Dijon'dan Trabzon'a, Yaşamımızdaki Renkler, Sahibini Unutmayan Köpek		Nasrettin Hoca
	8 Dikey	Dokuzuncu Hariciye Koşuşu, Sevgilerde, Dülger Balığının Ölümü, Gün eksilmesin Pencereden	Gül Hanım'ın Annesi	

Toplum Hayatı temasına kısmen uygun bulunan metinler, *Değerlerimiz* temasına daha uygun oldukları için bu şekilde işaretlenmiştir. "Alfabeden Kaçan Harflerin Macerası" metni *Sanat ve Toplum* temasına kısmen uygundur. Metinde "şiiir" anlatılmaya çalışılmış ama sanat ve toplumla ilişkisi tam olarak açıklanamamıştır. "Osman Cemal Bey'in Nar Hakkı" metninde ise karıncaları öldürmeden ağaçtan uzaklaştırmaya çalışan insanlar anlatılmaktadır. Sanatla da toplumla da doğrudan bir ilişkisi yoktur.

Tablo 6’da *Sevgi* ve *Duygular* temalarındaki metinlerin uygunluk durumu görülmektedir. *Sevgi* temasında yer alan “Ağaç Sevgisi” *Doğa ve Evren ve Dünya ve Çevre* temalarına daha uygundur. Benzer metinler bu temalarda yer almaktadır. “Altı Kitap” metninde ise kitap tanıtımı yapılmaktadır. Bu temaya değil, *Okuma Kültürü* temasına uygundur. “Eskici” başlıklı metin, Dörtel ve MEB yayınevleri 6. sınıf ders kitaplarında ve Dikey Yayınevi 8. sınıf ders kitabında *Sevgi* temasında yer almaktadır. Temaya uygundur ancak metnin hangi sınıf düzeyine uygun düştüğü konusunda ders kitabı yazarları arasında bir fikir birliği olmadığı görülmektedir. Bir başka dikkat çekici nokta ise, aynı metnin kısaltılmış biçiminin Özgün yayınevine ait 4. sınıf ders kitabında *Değerlerimiz* temasında bulunmasıdır. Genellikle *Sevgi* temasında yer alan bu metnin, hangi sınıf düzeyine ve hangi temaya uygun olduğu konusunda ders kitaplarını hazırlayanlar arasında bir görüş birliği sağlanamadığı gözlenmektedir. Bir öğrenci, ilk kez 4. sınıfta karşılaştığı “Eskici” başlıklı metnin daha uzun biçimini hem 6. sınıfta, hem de 8. sınıfta okumaktadır. Temalar farklı sınıflarda pekiştirmek amacıyla tekrar edebilir ancak aynı temalar altında farklı sınıflarda aynı metinlerin yer alması, öğrencilerde bıkkınlık yaratabilir. *Duygular* temasında uygun olmayan “Nasrettin Hoca” başlıklı metinde herhangi bir duygunun hakim olduğunu söylemek zordur. Bu nedenle “uygun değil” şeklinde işaretlenmiştir.

Tablo 7. *Kavramlar ve Çağrışımlar* temasındaki metinlerin uygunluk durumu

Sınıf ve Yayınevi	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
7 MEB	Hayata Açılan Kapılar, İyimserlik Kötümserlik Pembe İncili Kaftan	Bakardım Güneş Avuçlarımda, Anadolu’da Renkler Üstüne	

Kavramlar ve Çağrışımlar temasında kısmen uygun bulunan metinler *Hayal Gücü ve İletişim* temalarına daha uygun oldukları için bu şekilde işaretlenmiştir (Tablo 7).

Tablo 8. *(Biz ve) Değerlerimiz* temasındaki metinlerin uygunluk durumu

Sınıf ve Yayınevi	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
2 Doku	Bayram Yeri, Misafir Odası, Bayrağım		Ana Dilim, Güzel Türkçem, Anadolu Davulu
3 Kartopu	Pehlivan, Ölümüzleşen Bahçe		Anadolu, Nasrettin Hoca’nın Yaşam Öyküsü, 23 Nisan
4 Özgün	İnsan ve Söz, Sevgi Güneşi: Mevlana	Bayram Anıları	Eskici, Halay
5 MEB	Karagöz ile Hacivat – İncelik, Sabır Sularında	İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına	Dedemin Cep Saati

Değerlerimiz temasında yer alan metinlerin bulunduğu temaya uygunluk durumu Tablo 8’de görülmektedir. 4. sınıf ders kitabında bulunan “Bayram Anıları” metni Kurban ya da Ramazan Bayramı gibi dini bayramların nasıl kutladığını, bayramlarda eskiden rutin olarak yapılan etkinlikleri ve bayram ziyaretlerini anlatmaktadır. 2015 Türkçe Öğretim Programında *Değerlerimiz* temasının konu örnekleri arasında bulunan “aile, büyüklerimiz, insan ilişkileri” konularını örneklendirse de bu metin *Değerlerimiz* temasına kısmen uygun bulunmuştur çünkü “gelenekler” ve “dini bayramlar” konu örneklerinin yer aldığı *Millî Kültürümüz* temasına daha uygundur. “İstanbul’un Fethinden Viyana Kapılarına” metni ise Fatih Sultan Mehmet’in hayatının bir bölümünü ve İstanbul’un fethini anlatmaktadır. Metinde Fatih Sultan Mehmet’in endişeye kapıldığı, sabrının tükendiği ve öfkelenildiği zaman ona Akşemseddin’in destek olduğu ve Akşemseddin’in onu sabırlı olmaya teşvik ederek hedefine yönlendirdiği ifade edilmektedir. Ayrıca Fatih Sultan Mehmet’in hayatının anlatıldığı bölümde aldığı eğitimlerin fazlalığı ve çeşitliliği düşünülürse, onun çalışkan bir kişiliğe sahip olduğu çıkarımı da yapılabilir. Bu bakımdan metin kısmen ve dolaylı da olsa sabır, çalışkanlık gibi değerlerle ilişkilendirilebilir. Ancak metnin bütünü düşünüldüğünde “tarihi şahsiyetler” ve “özellikli şehirler” konu örneklerinin yer aldığı *Millî Kültürümüz* temasına daha uygun olduğu anlaşılmaktadır.

“Ana Dilim, Güzel Türkçem”, “Anadolu Davulu”, “Anadolu”, “Nasrettin Hoca’nın Yaşam Öyküsü”, “23 Nisan” ve “Halay” metinleri *Değerlerimiz* temasına değil, *Millî Kültürümüz* temasına uygundur çünkü programda *Değerlerimiz* teması için verilen konu örnekleriyle değil, *Millî Kültürümüz* temasının konu örnekleriyle örtüşmektedir. Özgün yayınevine ait 4. sınıf ders kitabında *Değerlerimiz* temasında bulunan “Eskici” metni ise *Sevgi* temasına uygundur ve bu metnin daha uzun biçimi Dörtel ve MEB yayınevleri 6. sınıf ders kitaplarında ve Dikey Yayınevi 8. sınıf ders kitabında *Sevgi* temasında yer almaktadır. “Dedemin Cep Saati” şiiri, bir çocuğun dilinden/bakış açısından yazılmıştır ve metinde çocuk, Kurtuluş Savaşında gazi olan dedesinin cep saatini

anlatmaktadır. Milli mücadeleyle ilgili olduğundan *Millî Mücadele ve Atatürk* temasının konu örnekleriyle örtüşmektedir.

Tablo 9. İçerdikleri metinlerin uygunluğu bakımından temaların durumu

Temalar	Metin sayısı	Uygun	Kısmen uygun	Uygun değil	Uygunluk oranı
Atatürk	41	41	0	0	%100
Millî Kültürümüz	25	25	0	0	%100
Sağlık ve Çevre	15	15	0	0	%100
Üretim, Tüketim ve Verimlilik	15	15	0	0	%100
Doğa ve Evren	15	15	0	0	%100
Okuma Kültürü	15	15	0	0	%100
Zaman ve Mekan	15	15	0	0	%100
Güzel Ülkem Türkiye	10	10	0	0	%100
Millî Mücadele ve Atatürk	9	9	0	0	%100
Dünyamız ve Uzay	5	5	0	0	%100
Masallar	5	5	0	0	%100
Hayal Gücü	5	5	0	0	%100
İletişim	5	5	0	0	%100
Kişisel Gelişim	5	5	0	0	%100
Dünya ve Çevre	4	4	0	0	%100
Sağlık, Spor ve Oyun	24	23	0	1	%96
Sevgi	20	18	1	1	%90
Duygular	15	13	1	1	%87
Birey ve Toplum	15	12	1	2	%80
Toplum Hayatı	15	11	4	0	%73
Bilim ve Teknoloji	9	6	1	2	%67
Sanat ve Toplum	5	3	1	1	%60
Kavramlar ve Çağrışımlar	5	3	2	0	%60
(Biz ve) Değerlerimiz	19	9	2	8	%47
Vatandaşlık Bilinci	9	3	1	5	%33
Toplam	325	290	14	21	%89

Değerlerimiz teması ile ilgili temel sorun, bu kitaplarda yer alan birçok metnin *Millî Kültürümüz* ya da *Millî Mücadele ve Atatürk* temalarında yer alan konu örneklerinin bir ya da birkaçıyla örtüşmesi ancak *Biz ve Değerlerimiz* temasının konu örnekleriyle tam olarak örtüşmemesidir. 2015 Türkçe Öğretim Programının konu örneklerine bakılarak değerlendirildiğinde, bu durum daha net olarak görülmektedir. “Yurdumuz, özellikli şehirler, yerler, kültürel, tarihî vb. önemli mekânlar, geleneksel sporlar, gelenekler, dinî bayramlar, vatan, bayrak, millî bayramlar, tarihî şahsiyetler vb.” *Millî Kültürümüz* teması için programda yer alan konu örnekleridir. “Millî mücadele, kahramanlık, cesaret, fedakârlık, Çanakkale vb.” *Millî Mücadele ve Atatürk* teması için programda yer alan konu örnekleridir. *Biz ve Değerlerimiz* teması için programda yer alan konu örnekleri ise “aile, büyüklerimiz, insan ilişkileri, dostluk, vefa, sadakat, merhamet, saygı, sevgi, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, arkadaşlık, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük vb.” olarak belirlenmiştir. *Millî Kültürümüz* ve *Millî Mücadele ve Atatürk* temalarına uygun olan bazı metinler, millî değerlerimize de değinen metinler oldukları için *Biz ve Değerlerimiz* temasına uyacağı düşünülerek ders kitaplarını hazırlayanlar tarafından *Değerlerimiz* teması içerisine yerleştirilmiş olabilirler. Ancak bu durumda bu kitapları okuyan öğrenciler, millî değerlerle ilgili birçok metne ulaşabilirken, *Değerlerimiz* temasının konu örneklerinde yer alan evrensel değerler ile ilgili çok daha az sayıda metinle karşılaşmış olacaklardır. 2015 Türkçe Öğretim Programının genel amaçlarında “millî, manevî, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek” ve “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımlarını sağlamak” amaçları yer almaktadır. Millî değerleri yansıtan metinlerin yanısıra evrensel değerleri yansıtan metinlerin de *Değerlerimiz* temasında yer alması programda belirtilen amaçlara ulaşılması için gerekli ve önemlidir.

İncelenen tüm ders kitaplarındaki tüm metinler ele alındığında, toplam 325 metinden 290’ının bulunduğu temaya uygun olduğu, 14’ünün kısmen uygun olduğu, 21’inin ise uygun olmadığı görülmektedir (Tablo 9). Tüm kitaplar değerlendirildiğinde, metinlerin buldukları temaya uygunluk oranının %89 olduğu görülmektedir. Vatandaşlık Bilinci %33 ve Değerlerimiz %47 oranıyla en az uygun olan metinleri içeren temalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. Sonuç

Türkçe ders kitaplarında her metnin bulunduğu temaya uygun olması beklenir ancak bazı metinlerin buldukları temayla tamamen ilgisiz olduğu, bazı metinlerin ise yalnızca kısmen ilgili olduğu görülmektedir. Tüm metinlerin uygun olduğu temalar, *Sağlık ve Çevre*, *Dünya ve Çevre*, *Doğa ve Evren*, *Dünyamız ve Uzay*, *Milli Mücadele ve Atatürk*, *Atatürk*, *Milli Kültürümüz*, *İletişim*, *Güzel Ülkem Türkiye*, *Masallar*, *Hayal Gücü*, *Okuma Kültürü*, *Zaman ve Mekan*, *Üretim*, *Tüketim ve Verimlilik* ve *Kişisel Gelişim* temalarıdır. Metin ve tema uyumu açısından en sorunlu temalar ise *Vatandaşlık Bilinci* ve *Değerlerimiz* temalarıdır. *Vatandaşlık Bilinci* temasının programdaki konu örnekleri “eşitlik, özgürlük, sorumluluk, görev bilinci, adalet, hukukun üstünlüğü, çalışma, üretme, paylaşma, emeğin değeri, vergi bilinci, tüketici bilinci vb.” olarak belirlenmiştir. Kitaplarda *Vatandaşlık Bilinci* teması altındaki metinlere bakıldığında bu konulardan bazılarının ele alındığı ancak “vatandaşlık” ile ilişkisinin uygun bir bağlam içerisinde net bir şekilde verilmediği görülmektedir. *Değerlerimiz* temasındaki birçok metin ise *Milli Kültürümüz* ya da *Milli Mücadele ve Atatürk* temasının konularına daha uygundur.

Bu çalışmanın sonuçları alanyazındaki diğer çalışmalar ile karşılaştırılarak değerlendirilecek olursa şunlar söylenebilir: Uludoğan (2008), Batur (2010), Aşıkcan (2012) ve Alkış Küçükaydın (2013) inceledikleri metinlerin çoğunun temalara uygun olarak seçildiğini belirtmişlerdir. Öte yandan Gündoğdu (2011) incelediği metinlerin çoğunun metin-tema uyumunun düşük düzeyde olduğunu belirtmiştir. Farklı yıllarda okutulan kitapların incelendiği, yalnızca 1. sınıf, yalnızca 3. sınıf ya da 6-8. sınıf gibi belirli sınıf düzeyleri ile sınırlandırılan, farklı yayınevlerine ait kitapların ele alındığı, yalnızca düzyazı metinleri ya da yalnızca dinleme metinleri gibi farklı türlerde metinlerin seçildiği bu çalışmaların sonuçlarının birbirinden farklı olması doğaldır. Alanyazında bütüncül ve geniş kapsamlı bir çalışmanın eksikliğinin görülmesi nedeniyle yapılan bu çalışmada, 2016-2017 öğretim yılında okutulan tüm ilkökul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelenmiş ve metinlerin buldukları temaya uygunluk oranı %89 olarak tespit edilmiştir. *Vatandaşlık Bilinci* %33 ve *Değerlerimiz* %47 oranlarıyla en az uygun olan metinleri içeren temalardır. Türkçe ders kitaplarında tüm metinlerin buldukları temaya uygun olmaları beklenir. Bu nedenle metin-tema uyumu düşük olan temaların tespit edilmesi ve gözden geçirilerek gerekli düzeltmelerin yapılması önemlidir.

Alanyazında metin-tema uyumu ile ilgili belirlenen temel sorunlar şunlardır: Kitaplarda metin-tema uyumunun düşük düzeyde olduğu metinlere yer verilmesi (Gündoğdu, 2011), aynı metnin farklı yayınevlerine ait kitaplarda farklı temalara dahil edilmesi ve metinlerin başka bir temaya buldukları temadan daha uygun olması (Üründü, 2011). Belirtilen bu sorunlar, bu çalışmada da gözlenmiş ve metin-tema uyumu açısından geliştirilmesi gereken temalar olduğu görülmüştür. Bunların başında *Vatandaşlık Bilinci* ve *Değerlerimiz* temaları gelmektedir. Ayrıca *Eskici* başlıklı metnin farklı yayınevlerine ait kitaplarda ve farklı sınıf düzeylerinde farklı temalara dahil edildiği de gözlenmiştir. Temaya uygun bulunmayan metinlerin bir kısmının uygunsuzluk nedeni, bir başka temaya çok daha uygun olmasıdır.

Metin-tema uyumsuzluğu ile ilgili sorunların olası nedenleri, bazı temalar ile alt temaların uygun olmaması (Pastutmaz, 2019), Türkçe öğretim programında farklı temalar altında aynı konuların yer alması (Civan, 2019), hem temaya, hem de alt temalara uygun metin bulmanın zorluğu (Çeçen ve Çiftçi, 2011) ve metinlerin temalara yerleştirilmesinde metin-ana tema ilişkisinin değil, konu ya da yardımcı fikirlerin esas alınması (Civan, 2019) olarak açıklanmıştır. Bu çalışmada da 2015 Türkçe Öğretim Programında verilen konu örnekleriyle örtüştüğü halde ana temayı yansıtmayan ve farklı temalara daha uygun görülen metinler olduğu gözlenmiştir. Bu sorunun, yukarıda belirtilen nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çeçen ve Çiftçi (2011), bu konuda şu çözüm önerilerini sunmuştur: (i) Alt temaların hangi temalara ait olduğu netleştirilebilir. (ii) Metinlerin ait oldukları temaların belirlenmesinde metnin kurgusundaki ana çerçeve esas alınabilir. (iii) Tema sayısı çoğaltılabilir. (iv) Alt tema belirleme zorunluluğu kaldırılabilir. (v) Programın yapısında değişikliğe gidilerek temaları en az üç okuma metninden oluşan birer bölüm olarak tasarlamak yerine, kitaplarda belirli sayıda metnin yer alması kararlaştırılıp bu metinlerin temalarının programda belirtilen tema ve alt temalara uygun olacak şekilde seçilmesi istenebilir. Bu çalışmanın bulguları Çeçen ve Çiftçi'nin (2011) tespitleriyle örtüştüğünden, aynı önerileri bu çalışma vasıtasıyla bir kez daha yinelemekte fayda vardır. Türkçe ders kitaplarına metin seçilirken, konuyla ilgili yapılmış çalışmaların sonuçlarının göz önüne alınması ve önerilerin dikkate alınması, ders kitaplarının daha nitelikli hale getirilmelerini sağlayabilir.

Yazarların katkı oranı beyanı

Ö. Kurtoğlu Zorlu makalenin veri toplama, veri analizi, raporlaştırma ve diğer aşamalarından sorumlu tek yazar olduğunu beyan eder.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Kurul Onayı

Bu makalenin hazırlanma süreci 2017 yılında başlamış olup Etik Kurul Onayı gerekmemektedir. Ayrıca TR Dizin Etik Kurul Kriterleri 01.01 2020 tarihinde ilan edilmiştir.

Kaynakça

- Alkış Küçükaydın, M. (2013). *İlköğretim 3. sınıf Türkçe ders kitapları ve Öğretmen Kılavuz Kitabı'nın yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygunluk düzeyi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Tokat.
- Arhan, S. ve Gültekin, İ. (2013). Türkçe Dersi İlköğretim Programlarında Benimsenen Tematik Yaklaşımın Metin Seçimine Etkileri Yönünden Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim*, 199 (Yaz), 5-31.
- Aşıkcan, M. (2012). *İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre Türkçe ders kitaplarının yapılandırmacı yaklaşıma uygunluğu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Konya.
- Batur, Z. (2010). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Civan, M. (2019). *6. ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve metin türü açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Antalya.
- Coşkun, E. ve Taş, S. (2008). Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 59-74.
- Çeçen, M.A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39-49.
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2011). Türkçe Derslerinde Tematik Eğitim ve Metin-Tema-Alt Tema İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, *Türkçenin Eğitimi-Öğretiminde Kuramsal ve Uygulamalı Araştırmalar* (Editörler: G. Leyla Uzun-Ümit Bozkurt). ss:445-457.
- Danacı, B. (2011). *6-7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki temaların, metinlerdeki anahtar kelime ve kelime gruplarıyla ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Bolu.
- Erol, A., Özger Bingöl, M., Yalçın, S. Ç., Demiroğlu, R., Irmak, A. ve Ceylan, M. (2009). *İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabı*. İstanbul: MEB.
- Gündoğdu, A. E. (2011). İlköğretim Sekizinci Sınıf Dinleme Metinlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, 6(1), 1217-1227.
- MEB. (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2015). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Pastutmaz, M. (2019). *1981, 2005 ve 2018 Türkçe öğretim programlarına göre 6. sınıf Türkçe ders kitaplarının tema yapısının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Uşak.
- Şahbaz Dağlıoğlu, E. ve Çağlaroğlu, T. (2009). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 1. Sınıf*. İstanbul: Selt.
- Uludoğan, O. (2008). *6. ve 7. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki düzyazı metinlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). DEÜ, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, İzmir.
- Üründü, V. (2011). *6-8. sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve metin türü yönünden incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Malatya.

İncelenen Kitaplar

- Arhan, S., Başar, S. ve Demirel, T. (2016). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*. Ankara: MEB.
- Bıyıklı, H. ve Öztaş, Y. (2016). *İlköğretim Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 2*. Ankara: Doku.
- Bozbey, S., Oğan, M., Özkara, M., Aktaş, A., Demir, E. ve Köksal, K. (2016). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı ve Çalışma Kitabı 4*. Ankara: Özgün.
- Demirel, A. ve Özbay, V. (2016). *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*. Ankara: Dikey.
- Erdal, N. (2016). *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı*. Ankara: Dörtel.
- Erhan, G. (2016). *İlköğretim Türkçe 3 Ders Kitabı*. İzmir: Kartopu.

- Gültekin, İ., Arhan, S., Başar, S., Coşkun, S., Demirel, T. ve Türker, H. (2016). *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı*. Ankara: MEB.
- Gültekin, İ., Arhan, S., Başar, S., Demirel, T. ve Türker, H. (2016). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*. Ankara: MEB.
- Sarbay, A. (2016). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*. İstanbul: Meram.
- Sidekli, S. ve Balcı, E. (2016). *İlkokul Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı Türkçe 1. Sınıf*. Ankara: MEB.
- Tetik, N., Zorlu, N., Türker, H. ve Polat, Z. (2016). *Ortaokul Ders Kitabı Türkçe 5. Sınıf*. Ankara: MEB.

Extended abstract

For many years, thematic approach has been adopted in primary and secondary school curriculums. According to this approach, compulsory and elective themes has been determined for each grade, and in the preparation of textbooks, it has been aimed to select appropriate texts for these themes. However, some texts in these textbooks has not been appropriate to the themes. There are few studies mentioning the appropriateness of the texts with the theme. In some of these studies, the texts are found appropriate to the themes. Other studies conclude that there are some texts which are partially appropriate or completely inappropriate. The reason for this difference is that the books that are examined are published at different dates and they belong to different grade levels or different publishing houses. Since the studies in the literature are limited to certain class levels (such as only the 1st grade, only the 3rd grade or only the 6th-8th grades), a more comprehensive analysis is needed. Therefore, the aim of this study is to examine the appropriateness of the texts to themes in all primary and secondary school Turkish textbooks used in the 2016-2017 school year. The importance of the study is that it is a comprehensive study that deals with appropriateness of texts to themes.

Both qualitative and quantitative methods are used in this study. Firstly, document analysis, which is one of the qualitative research methods, is applied and the texts in Turkish textbooks which are prepared according to 2015 Turkish curriculum and used in 2016-2017 school year are analysed in terms of appropriateness to the themes. 25 themes and 315 texts are analysed and the texts are categorized as “appropriate” “partially appropriate” and “inappropriate”. Then, the reasons of inappropriateness are explained. After that, a quantitative analysis is made to find out the rate of appropriateness for each theme.

All the texts in *Health and Environment, Earth and Environment, Nature and the Universe, Our Earth and Space, Atatürk, Atatürk and the National Struggle, National Culture My Beautiful Country Turkey, Communication, Fairy Tales, Imagination, Reading Culture, Time and Space, Production, Consumption and Efficiency and Personal Development* are appropriate to the themes that they are in. The rate of other themes in terms of appropriateness of texts they include is as follows: *Health, Sports and Play* 96%, *Love* 90%, *Feelings* 87%, *Individual and Society* 80%, *Community Life* 73%, *Science and Technology* 67%, *Art and Society* 60%, *Concepts and Connotations* 60%, *(We and) Our Values* 47% and *Citizenship Consciousness* 33%.

In Turkish textbooks, each text is expected to be appropriate to the theme, but it is seen that some texts are only partially relevant and some texts are completely unrelated to the theme in which they are located. The most problematic themes in terms of text and theme compatibility are *Citizenship Consciousness* and *Our Values*. In the curriculum, the suggested topics for *Citizenship Consciousness* theme are determined as “equality, freedom, responsibility, sense of duty, justice, rule of law, working, producing, sharing, value of labour, tax awareness, consumer awareness, etc.” Some of these issues are discussed in the texts under the *Citizenship Consciousness* theme in the books but their relationship with “citizenship” is not given clearly in an appropriate context. Many texts in the theme of *Our Values* are more appropriate to the subjects of *Our National Culture* or the *National Struggle and Atatürk* themes.

If the results of this study are compared with other studies in the literature, the following can be concluded: In some studies (Uludoğan 2008, Batur 2010, Aşıkcan 2012, Alkış Küçükaydın, 2013), almost all texts that are examined are found to be appropriate to the themes. However, in other studies (Üründü 2011, Gündoğdu 2011, Pastutmaz 2019 and Civan 2019) some texts are found to be inappropriate to the themes. An overall analysis provided by this study reveals that the majority of texts are appropriate to the theme in which they are found. However, there are also some partially appropriate or inappropriate texts in some of the themes in these textbooks. When all the texts in all the examined textbooks are considered, it is seen that 290 out of 325 texts are appropriate to the theme, 14 are partially appropriate, and 21 are not appropriate. When all the books are evaluated, it is seen that the rate of appropriateness of the texts to the themes is 89%. Especially, *Citizenship Consciousness* and *Our Values* (47%) are the themes that contain the least appropriate texts.